

فصل اول

مفهوم ژئومورفولوژی شهری و اهمیت آن در مطالعات مناطق شهری

۱-۱ مقدمه

محل استقرار سکونتگاهها و سایر تأسیساتی که انسان ایجاد می کند، کاملاً تحت تأثیر عوامل محیطی به ویژه ژئومورفولوژی^۱ و زمین شناسی است. امروزه به تبع رشد سریع جمعیت، توسعه ساخت وسازها اجتناب ناپذیر است و تأثیر نامطلوب نیازهای بشر بر روی زمین و همچنین بهره برداری از مناطق اطراف شهرها و روستاها برای ایجاد خانه و تأسیسات اقتصادی و صنعتی گسترشی روزافزون می یابد. صنعتی شدن جوامع و گسترش اقتصاد سرمایه داری مشکل را دوچندان کرده است و اکثر بناها با اندیشه و تعمق کمتری بر روی زمین بنا می شوند. این مشکل در کشورهای در حال توسعه، به علت تنگناهای اقتصادی، چشمگیرتر است و هنوز هم در این مناطق به طور مطلوب از فناوریهای پیشرفته برای حل مشکلات انسانها یا پیشگیری از بروز آنها استفاده نمی شود. این امر باعث می شود که بلایای طبیعی همه ساله جان هزاران انسان را بگیرند و خسارتهای هنگفتی به اقتصاد این کشورها وارد کنند. وقوع سیل، زلزله و رانش زمین در کشورهای مثل ژاپن و امریکا همانند کشورهای ایران و هندوستان خسارت به همراه ندارد.

ژئومورفولوژی یکی از علوم زمین است که مدیران شهری، برنامه ریزان و

1. geomorphology

سایر متولیان مسائل اقتصادی و فنی را در انتخاب مکانهای مطلوب برای استقرار و توسعه سکونتگاهها و سایر ساخت و سازها کمک می کند. بررسی مشکلات مربوط به انتخاب مکان مناسب برای ایجاد شهرها، چگونگی استقرار ساختمانها در داخل شهرها، آثار توسعه شهرها روی زمین شکلها^۱ و زمینهای اطراف و نظایر اینها، موضوعهای مورد مطالعه ژئومورفولوژی است.

استقرار شهرها و مناطق مسکونی بر روی زمین، چشم اندازهای جدیدی را به وجود می آورد. این چشم اندازها از جهات مختلفی قابل بررسی اند؛ خلق این بناها از طرفی موجب تغییرات عمده ای در محیط می شود و چرخه آب، انرژی و مواد را به هم می زند و از سوی دیگر تحت تأثیر محیط طبیعی قرار می گیرد. بنابراین مطالعه و تحقیق در زمینه محیط طبیعی محل استقرار شهرها اهمیت خاصی دارد و بدون شناخت موقع و مقر شهرها، ایجاد آنها میسر نمی شود یا با مشکلات زیادی مواجه خواهد شد. احداث ساختمانها و جاده ها با ابعاد مختلف، مستلزم شناخت ثبات و پایداری محل استقرار آنهاست. با توجه به تنوع و گستردگی واحدهای ژئومورفولوژیک^۲، گسترش شهرها و توسعه واحدهای مسکونی و صنعتی همواره تحت تأثیر این واحدها قرار می گیرد.

1. landforms
2. geomorphologic